



STORTINGET

Innst. 217 S

(2017–2018)

Innstilling til Stortinget
fra helse- og omsorgskomiteen

Dokument 8:128 S (2017–2018)

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Tuva Moflag, Ingvild Kjerkol, Tore Hagebakken, Tellef Inge Mørland og Siv Henriette Jacobsen om samboergaranti i eldreomsorgen

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

- «1. Stortinget ber regjeringen sikre at ektepar eller samboere som ønsker det, kan bo sammen også når de blir gamle og må flytte på institusjon, forutsatt at begge er avhengig av omsorgstjenester.
2. Stortinget ber regjeringen sørge for at samboergarantien skal være et standardtilbud i alle kommuner, og ikke en frivillig ordning for kommunene å innføre.
3. Stortinget ber regjeringen sørge for at ordningen med samboergaranti skal være frivillig for parene.»

Forslagsstillerne viser til at rundt 25 kommuner i dag har ulike varianter av samboergaranti. Forslagsstillerne vil at alle landets kommuner skal tilby dette som del av sin eldreomsorg.

Forslagsstillerne anerkjenner at muligheten for å bo sammen med ektefelle/samboer er en sentral del av muligheten til å forme sin egen tilværelse. Det må legges til rette for sterkere brukervedvirkning, og man må forsøke å unngå alle tendenser til umyndiggjøring, også når behovet for hjelp og omsorg øker. Forslagsstillerne me-

ner derfor at lovverket og rettighetene må styrkes på dette punktet.

Ved innføring av en samboergaranti er det imidlertid viktig å understreke at dette skal være en frivillig ordning for ektefellene/samboerne. Det er viktig at den friskeste i parforholdet ikke føler en plikt til å flytte inn sammen med sin partner. Det kan i enkelte tilfeller være gode grunner til at ektefeller/samboere skal bo på hvert sitt rom, også når begge parter har heldøgns omsorg fra kommunen.

Forslagsstillerne påpeker at samboergarantien må være utformet på en slik måte at friske ektefeller/samboere ikke fortrenger andre innbyggere i kommunen som har behov for sykehjemsplass. Garantien bør også ta høyde for at kommunen kan trenge noe tid til å etablere et permanent tilbud for par, og at det må være mulig for kommunen å prioritere partneren med det mest omfattende hjelpetilbudet i en overgangsfase.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Tore Hagebakken, Siv Henriette Jacobsen, Ingvild Kjerkol, Tuva Moflag og Tellef Inge Mørland, fra Høyre, Torill Eidsheim, Astrid Nøklebye Heiberg, Erlend Larsen og Sveinung Stensland, fra Fremskrittspartiet, Bård Hoksrud og Sylvi Listhaug, fra Senterpartiet, Kjersti Toppe, fra Sosialistisk Venstreparti, Nicholas Wilkinson, fra Venstre, Carl-Erik Grimstad, og fra Kristelig Folkeparti, lederen Olaug V. Bollestad, viser til representantforslaget og vil fremheve viktigheten av at par som

ønsker å bo sammen på sykehjem eller i omsorgsbolig, får mulighet til dette.

Komiteen viser til at flere kommuner allerede har bestemmelser om samboergaranti i sine lokale forskrifter. Komiteen vil imidlertid at alle par skal få denne muligheten, uavhengig av hvilken kommune de tilhører. Komiteen mener derfor at en samboergaranti er viktig for å legge til rette for at den enkelte, så langt det er mulig, kan fortsette å leve slik man har levd hjemme. Muligheten til å bo sammen med ektefelle eller samboer er en sentral del av retten til å forme sin egen tilværelse og sitt eget liv.

Komiteen viser til retten til opphold i sykehjem eller tilsvarende bolig særskilt tilrettelagt for heldøgns tjenester. Komiteen mener at en samboergaranti er en naturlig forlengelse av denne retten.

Komiteen understreker at ordningen med samboergaranti skal være frivillig for parene.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre, mener derfor at man ved utarbeidelsen av de nasjonale kriteriene for tildeling av langtidsopphold i sykehjem også skal ta inn bestemmelser om samboergaranti, som er uavhengig av ektefelles eller samboers behov for omsorgstjenester.

Flertallet fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen om å ta inn bestemmelser om samboergaranti, som er uavhengig av ektefelles eller samboers behov for omsorgstjenester, ved utarbeidelse av nasjonale kriterier for tildeling av langtidsopphold.»

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti vil presisere at i tilfeller der kun én av ektefelle/samboerne trenger omsorgstjenester, skal ikke samboergarantien føre til at andre pleietrengende mister plassen sin, eller at det tar folk og ressurser vekk fra pleietrengende.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti, mener representantforslagets innhold er viktig for å legge til rette for at den enkelte sykehjemsbeboer så langt det er mulig kan fortsette å leve slik man har levd hjemme. Flertallet mener dette er en spesifisering av verdighetsgarantiens formuleringer om at tjenestetilbudet skal «... innrettes i respekt for den enkeltes selvbestemmelsesrett, egenverd og livsførsel» og punktet om «En riktig og forsvarlig boform ut fra den enkeltes behov og tilstand.»

Flertallet mener det er viktig at ektepar og samboende gis mulighet til å bo på samme sykehjem dersom de ønsker det. Flertallet mener det er bra at flere

kommuner allerede har inkludert samboergaranti i sine forskrifter, og flertallet mener det er viktig at alle ektepar eller samboere som ønsker det, kan bo sammen også når de må flytte på institusjon, uansett hvor i landet de bor.

Flertallet viser til Stortingets enstemmige vedtak i forbindelse med debatt om regjeringserklæringen 31. januar 2018:

«Stortinget ber regjeringen legge fram en sak om hvordan nye finansieringsformer for boliger til eldre kan bidra til å redusere behovet for sykehjems plasser og andre former for heldøgns omsorg.»

Flertallet vil be om at man i en slik sak ser på hvordan nye botilbud kan sikre at par der en av partene er frisk og den andre har omfattende pleiebehov fortsatt kan bo sammen.

Flertallet viser til at det finnes eksempler på at gifte/samboende eldre blir adskilt mot sitt ønske når den ene får plass på sykehjem og den andre ikke. Flertallet mener at kommuner bør legge til rette for at hjemmeboende ektefelle/samboer uten omsorgsbehov som ønsker det, kan få tilbringe sin tid sammen med ektefelle/samboer og få tilbud også om overnatting ved behov. Flertallet mener at pårørendes (ektefelles/samboers) rettigheter generelt sett er for dårlig ivaretatt i eldreomsorgen, og at dette synliggjøres spesielt når den ene parten får institusjonsopphold. Alle kommuner bør etter flertallets syn alltid ta hensyn til pårørendes behov ved utbygging av institusjons plasser. Flertallet mener pårørendes situasjon, rettigheter og behov alltid må vurderes i eldreomsorgen – og at dette særlig må få stor oppmerksomhet hos par hvor den enes omsorgsbehov endres.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre at ektepar eller samboere som ønsker det, kan bo sammen også når de blir gamle og må flytte på institusjon, forutsatt at begge er avhengig av omsorgstjenester.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti fremmer i tillegg følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at samboergarantien skal være et standardtilbud i alle kommuner, og ikke en frivillig ordning for kommunene å innføre.»

«Stortinget ber regjeringen sørge for at ordningen med samboergaranti skal være frivillig for parene.»

Komiteens medlem fra Senterpartiet fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge til rette for at ektepar eller samboere som ønsker det, kan bo sammen også når begge eller en av dem må flytte på institusjon.»

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti vil at alle eldre skal få samboergaranti, slik at ektepar og samboere som ønsker det, kan flytte sammen på institusjon. Dette medlem vil presisere at dette ikke skal bli en unnskyldning for kommuner som ikke vil bygge ut nok enerom. Enerom er viktig for at ingen eldre skal tvinges til å bo med fremmede mot sin vilje.

Dette medlem mener derfor at kommuner må sørge for gode utbyggingsplaner som sikrer nok plasser til at de mest pleietrengende får bo med verdighet. Enten det er å bo sammen med ektefelle eller tidligere samboer, eller å ha sitt eget hjem uten fremmede på soverommet.

Forslag fra mindretall

Forslag fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen sørge for at samboergarantien skal være et standardtilbud i alle kommuner, og ikke en frivillig ordning for kommunene å innføre.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen sørge for at ordningen med samboergaranti skal være frivillig for parene.

Forslag fra Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti:

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen sikre at ektepar eller samboere som ønsker det, kan bo sammen også når de blir gamle og må flytte på institusjon, forutsatt at begge er avhengig av omsorgstjenester.

Forslag fra Senterpartiet:

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen legge til rette for at ektepar eller samboere som ønsker det, kan bo sammen også når begge eller en av dem må flytte på institusjon.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og råder Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Stortinget ber regjeringen om å ta inn bestemmelser om samboergaranti, som er uavhengig av ektefelles eller samboers behov for omsorgstjenester, ved utarbeidelse av nasjonale kriterier for tildeling av langtidsopphold.

Oslo, i helse- og omsorgskomiteen, den 12. april 2018

Olaug V. Bollestad

leder

Astrid Nøklebye Heiberg

ordfører

Vedlegg

Brev fra Helse- og omsorgsdepartementet v/Åse Michaelsen til helse- og omsorgskomiteen, datert 26. februar 2018

Dokument 8:128 S (2017-2018) - Representantforslag om samboergaranti i eldreomsorgen – stortingsrepresentantene Tuva Moflag, Ingvild Kjerkol, Tore Hagebakken, Tellef Inge Mørland og Siv Henriette Jacobsen

Det vises til brev datert 13. februar 2018 fra Helse- og omsorgskomiteen der komiteen ber om min uttalelse vedrørende ovennevnte representantforslag. De konkrete forslagene er som følger:

1. Stortinget ber regjeringen sikre at ektepar eller samboere som ønsker det, kan bo sammen også når de blir gamle og må flytte på institusjon, forutsatt at begge er avhengig av omsorgstjenester.
2. Stortinget ber regjeringen sørge for at samboergarantien skal være et standardtilbud i alle kommuner, og ikke en frivillig ordning for kommunene å innføre.
3. Stortinget ber regjering sørge for at ordningen med samboergaranti skal være frivillig for parene.

Svar:

Denne regjeringen vil sikre at par som ønsker det, skal kunne bo sammen på sykehjem eller i omsorgsbolig. Mange eldre er vant til å dele hverdagen med sin ektefelle, samboer eller kjæreste. Å flytte til en institusjon eller omsorgsbolig oppleves for mange som en stor omveltning. Dersom vi kan gjøre denne overgangen litt enklere samtidig som vi legger til rette for kjærlighet og trygghet, må dette være et gode vi skal arbeide for å oppnå for de som ønsker dette.

I dette arbeidet må vi samtidig ha i bakhodet at et samlet Storting over tid har arbeidet for at langtidsboere på sykehjem skal kunne få bo på enerom. Kommunene har derfor gjennom ulike tilskuddsordninger blitt oppmuntret til redusere antallet personer på dobbeltrom ved å investere i enerom. Ved behandlingen av statsbudsjettet for 2014 strammet Stortinget ytterligere til ved å innføre redusert egenbetaling for beboere på langtidsopphold i kommunale helse- og omsorgsinstitusjoner som mot sin vilje bor på dobbeltrom.

Denne politikken har gitt resultater. I 2016 var over 97 prosent av rommene på sykehjem enerom. Kommunene har altså tatt signalet og innrettet sitt tjenestetilbud etter det.

Fra 1. juli 2016 fikk pasienter og brukere i pasient- og brukerrettighetsloven en rett til opphold i sykehjem eller tilsvarende bolig særskilt tilrettelagt for heldøgns tjenester dersom dette etter en helse- og omsorgsfaglig vurdering er det eneste tilbudet som kan sikre pasienten eller brukeren nødvendige og forsvarlige helse- og omsorgstjenester. Samtidig ble kommunene pålagt å utarbeide kriterier for tildeling av langtidsopphold i sykehjem eller tilsvarende bolig særskilt tilrettelagt for heldøgns tjenester.

Flere kommuner har i sine lokale forskrifter tatt inn bestemmelser om samboergaranti. Også i forskriften som gjelder i de 4 kommunene som inngår i forsøk med statlig finansiering, modell A, er det gitt bestemmelser om samboergaranti. Som nevnt i forarbeidene til denne bestemmelsen (Prop 99L (2015–2016)) vil vi etter å ha høstet erfaringer med forsøket med statlig finansiering av omsorgstjenestene, og de lokale forskrifter, kunne gi forskrifter med nasjonale kriterier for tildeling av langtidsopphold i sykehjem eller tilsvarende bolig særskilt tilrettelagt for heldøgns tjenester. Når vi har høstet erfaringene fra det statlige forsøket, og det som nå skjer i kommunene, vil jeg vurdere å ta inn bestemmelser om samboergaranti i de nasjonale kriteriene når disse skal utarbeides.

Gjennom det kommunale selvstyret gis kommunene mulighet til å utvikle løsninger på lokalt nivå basert på erfaringer med behovene til pasienter, bruker og pårørende i den enkelte kommune. Ved å lære av erfaringer som blir gjort ute i kommunene, får vi det beste grunnlaget for å gjøre de nødvendige vurderingene knyttet til omfanget og rekkevidden av en regulering av samboergaranti på nasjonalt nivå.